

Οι πρώτες γλώσσες των μαθητών /
μαθητριών μας

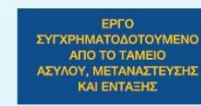
&

η διδασκαλία της Ελληνικής ως
δεύτερης γλώσσας

Ελένη Σκούρτου

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

skourtou@rhodes.aegean.gr

Το ότι μιλάμε για **πολυγλωσσία** και για διδασκαλία
της **Ελληνικής**
ως
δεύτερης γλώσσας
είναι
μία δήλωση
Γλωσσικής Πολιτικής

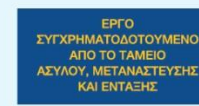

Γλωσσική πολιτική, θεωρίες, καλές πρακτικές

Ο συγκερασμός

- γλωσσικής πολιτικής,
- θεωριών &
- καλών πρακτικών

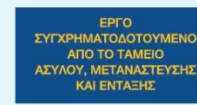
στη διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης
γλώσσας θέτουν μία σειρά ζητήματα,
όχι αποκλειστικά γλωσσικά.

Οι εκπαιδευτικοί σε σύνθετο ρόλο

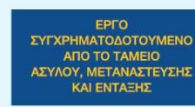
Οι εκπαιδευτικοί, με τις δικές τους εμπειρίες και γνώσεις, με τη δική τους πολυγλωσσία ή μονογλωσσία, με τη δική τους κοινωνική θεώρηση, τις επιθυμίες, τους φόβους καλούνται να επαναπροσδιορίσουν τον ρόλο τους, τα όρια και τις δυνατότητες παρέμβασης.

Ενώ έχουν να διδάξουν γλώσσα, πρέπει να συνυπολογίσουν μία σειρά άλλα πράγματα, εκτός της γλώσσας καθαυτής. Με τις επιλογές τους, οι εκπαιδευτικοί **δεν διεκπεραιώνουν γλωσσική πολιτική, ασκούν οι ίδιοι/ίδιες πολιτική, είναι δρώντα υποκείμενα.**

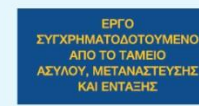

Σε όλα τα σχολεία υπάρχουν εκπαιδευτικοί που κάνουν εξαιρετική δουλειά ισορροπώντας ανάμεσα στη γλωσσική πολιτική, στις θεωρίες και στις εφαρμογές που επιλέγουν.

Οι επιλογές τους, αυτά που κατορθώνουν, είναι αποτέλεσμα εκπαίδευσης και επιστημονικής κατάρτισης, διαίσθησης, δημιουργικότητας, ανοίγματος προς το νέο και σεβασμού των παιδιών.

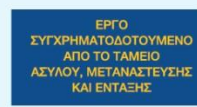

Είναι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί που προσπαθούν να κατανοήσουν πώς λειτουργούν τα πράγματα, που στοχάζονται για τις συνέπειες των παρεμβάσεών τους, που δια βίου μαθαίνουν και αναζητούν καθημερινά την πρακτική χρησιμότητα της θεωρίας.

Πολλές φορές οι εκπαιδευτικοί είναι μονόγλωσσοι/ες ή διδάσκουν σε πνεύμα μονογλωσσίας, γιατί αυτό είναι πιο σαφές, φαίνεται πιο ασφαλές, θεωρούν ότι αυτό είναι το πρέπον.

Όμως οι μαθητές και οι μαθήτριες τους μαθαίνουν μέσα από το συνολικό γλωσσικό δυναμικό τους και αυτό δεν είναι πάντα σαφές, στους / στις εκπαιδευτικούς πώς λειτουργεί

Αρχίζοντας από το τέλος.., τη θεωρία

Από τις συνεργασίες μου με εκπαιδευτικούς στην Ελλάδα, εισπράττω ότι έχουν ανάγκη να δουν τη μεγάλη εικόνα, να μπορούν να τοποθετήσουν με σιγουριά (όσο αυτό είναι δυνατόν) το συγκεκριμένο ζήτημα που τους απασχολεί στη μεγάλη εικόνα, να κατανοήσουν συγκεκριμένα θεωρητικά εργαλεία, να συζητήσουν τους φόβους τους, να μπορούν να αυτοαξιολογηθούν, να κάνουν «το σωστό».

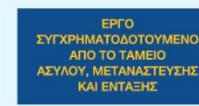

Το Πού & το Πώς στη χρησιμότητα της Θεωρίας

Η θεωρία, με τη δυναμική που (πρέπει να) τη
χαρακτηρίζει, μας δίνει εργαλεία

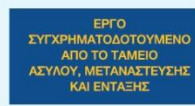
(α) για να δούμε και

(β) για να περιγράψουμε την πολυγλωσσία .

Η πολυγλωσσία γίνεται ορατή

(α) Από τις ανύπαρκτες, αόρατες, οικογενειακές, κοινοτικές, κρυμμένες γλώσσες και ποικιλίες φτάσαμε να μιλάμε για πολυγλωσσία, άρα παραδεχτήκαμε την κοινωνική υπόσταση των γλωσσών και των ποικιλιών τους

Το Πού & το Πώς στη χρησιμότητα της Θεωρίας

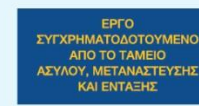
(β) από την περιγραφή των γλωσσών ως ξεχωριστές οντότητες, παραταγμένες πλάι-πλάι ως ζεύγη, προχωρήσαμε στις γλώσσες ως σχέση (αλληλεξάρτηση των γλωσσών) (Cummins 2003) και τοποθετήσαμε τις γλώσσες πάνω σε ένα συνεχές ή σε πολλά συνεχή (βλ. π.χ. τα συνεχή του διγραμματισμού) (Hornberger 2009).

Μας απασχόλησε πώς λειτουργεί αυτή η σχέση, πώς η μία γλώσσα τροφοδοτεί την άλλη, ιδιαίτερα στο βαθύτερο επίπεδο των εννοιών.

Το Πού & το Πώς στη χρησιμότητα της Θεωρίας

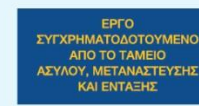
Κατά συνέπεια, μάς απασχόλησε η μεταφορά γνώσης από τη μία γλώσσα στην άλλη και η αξιοποίηση αυτής της μεταφοράς στη μάθηση και στη διδασκαλία γραμματισμού.

Κατανοήσαμε ότι εφόσον οι γλώσσες αλληλεξαρτώνται και συσχετίζονται, τίποτα δεν πάει χαμένο (ό,τι μαθαίνεται μέσω μίας γλώσσας Χ αξιοποιείται και μέσω μίας γλώσσας Ψ).

Επίσης κατανοήσαμε ότι για να διδάξουμε μία γλώσσα αποτελεσματικά δεν δεσμευόμαστε στην αποκλειστική εστίαση στην ίδια τη γλώσσα-στόχο (μέγιστη δυνατή έκθεση στη γλώσσα στόχο), ότι μπορούμε να φτάσουμε στο στόχο μας από κάτι που φαίνεται ως παρακαμπτήριος.

Κάποιες φορές μάλιστα πιο γρήγορα, ενθαρρύνοντας τους μαθητές & τις μαθήτριάς μας να κάνουν αυτό που έτσι κι αλλιώς έκαναν πάντα ..

Σημαντική μετατόπιση εστίασης

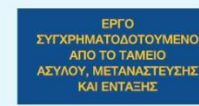
Σε όσα αναφέραμε μέχρι τώρα η εστίαση είναι περισσότερο στις γλώσσες, καθώς αναφερόμαστε σε αυτές. Όταν όμως μετατοπίσουμε την εστίαση προς τον ομιλητή/την ομιλήτρια, το ερώτημα είναι πώς αυτός/αυτή αναπτύσσει αυτό που πρόσφατα στη θεωρία ονομάστηκε **γλωσσικότητα** και σε αυτό που πιο εξειδικευμένα ονομάστηκε **διαγλωσσικότητα** (Garcia & Wei 2014, Τσοκαλίδου /Tsokalidou 2017)

Μία τρίτη μετατόπιση εστίασης

- ..είναι από τον ομιλητή / την ομιλήτρια σε εκείνον / σε εκείνη που 'ακούει' (Inoue 2003). Ο ακροατής / η ακροάτρια κρίνει και αξιολογεί τον ομιλητή και την ομιλήτρια ως τη γλωσσικότητα τους γενικότερα και ως προς τη χρήση συγκεκριμένων γλωσσών ειδικότερα.
- Στην περίπτωση μας, ο / η εκπαιδευτικός πέρα από το να διδάσκει, κρίνει, αξιολογεί, κατατάσσει τους μαθητές / τις μαθήτριες σε ζητήματα επάρκειας.

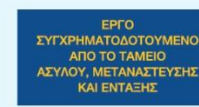
Το υποκείμενο που ακούει και αξιολογεί

Αυτή η τρίτη μετατόπιση εστίασης έχει ιδιαίτερη βαρύτητα σε περιπτώσεις όπου κάποια γλώσσα, κάποια ποικιλία φέρει ένα είδος στίγματος, οπότε η χρήση της δεν θεωρείται συμβατή με τη διδασκαλία της κυρίαρχης γλώσσας στο σχολείο.

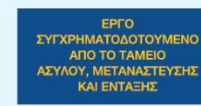
Όταν ένας / μία εκπαιδευτικός (ως υποκείμενο που ακούει) αξιολογεί αρνητικά μία από τις γλώσσες ή τις γλωσσικές ποικιλίες των παιδιών, τότε πιέζει προς την κατεύθυνση συρρίκνωσης του γλωσσικού ρεπερτορίου των παιδιών, άρα και της δεξαμενής απ' όπου αυτά μπορούν να αντλήσουν έννοιες ...

Θεωρητικές μετατοπίσεις (συνοπτικά)

- Αόρατες γλώσσες
- Διγλωσσία, πολυγλωσσία, γλώσσες
- Ξεχωριστές γλώσσες
- Πρόσθεση, παράταξη γλωσσών
- Γλώσσες σε ζεύγη
- Διγλωσσία ως σχέση, γλώσσες πάνω σε συνεχές, γλώσσες ως γέφυρες

- Μετατόπιση από τις γλώσσες στον ομιλητή / την ομιλήτρια
- Από τη γλώσσα στη γλωσσικότητα
- Από τη διγλωσσία / πολυγλωσσία στη διαγλωσσικότητα
- Από τον ομιλητή / την ομιλήτρια στο υποκείμενο που ακούει

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Cummins, J. (2005): Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση - Εκπαίδευση με Σκοπό την Ενδυνάμωση σε μία Κοινωνία Ετερότητας, Αθήνα: Gutenberg
- Garcia, O. & Li Wei. (2014). *Translanguaging: Language, Bilingualism and Education*. Houndmills, Basingstoke: Palgrave Macmillan
- Hornberger, N. (Ed.)(2003). *Continua of Biliteracy –An ecological framework for educational policy, research and practice in multilingual settings*. Clevedon: Multilingual Matters
- Inoue, M. (2003). *Speech without a speaking body – ‘Japanese women language’ in translation*. *Language & Communication* 23/2003 (315-330)
- Τσοκαλίδου, Ρ. (2017): *ΣΙΔΑΥΕΣ – Από τη Διγλωσσία στη Διαγλωσσικότητα*. Αθήνα: Gutenberg
-

Ελπίζω να μας δοθεί η ευκαιρία στη συνέχεια να εξειδικεύσουμε τις γενικότερες τάσεις στις συγκεκριμένες συνθήκες του σχολείου

Σας ευχαριστώ
Ελένη Σκούρτου

